

VILÁGMÉRETŰ MŰSZAKI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT LÉTESÍTÉSE ^{1/, 2/}

TARTALOM

	Paragrafus
Bevezetés	1–13
I. A műszaki tájékoztatás szerepe a technológiák átadásában és átvitelében a fejlődő országok felhasználói szükségleteinek figyelembevételével	14–30
II. Az ENSZ szervezetek információs tevékenységének áttekintése	31–39
III. A műszaki információs hálózat létrehozásához figyelembe veendő elvi szempontok	40–65
IV. Következtetések és javaslatok	66–76
Rövidítések feloldása	

Bevezetés

1. Az ENSZ Közgyűlésének hetedik rendkívüli ülészakája határozatot fogadott el 3362 (S-VII) szám alatt a fejlesztésről és a nemzetközi gazdasági együttműködésről, amelynek III. része 1. paragrafusa szerint:

„A fejlett és fejlődő országok működjenek együtt a fejlődő országok tudományos és műszaki infrastruktúrájának létrehozásában, megerősítésében és fejlesztésében. A fejlett országok hozzanak továbbá megfelelő intézkedéseket – például egy ipari technológiai adatbank létrehozásához való hozzájárulás, valamint regionális és ágazati adatbankok létesítésének megfontolása formájában – azzal a céllal, hogy fokozzák a technológiák, különösen a fejlett technológiák kiválasztását lehetővé tevő információáramlást a fejlődő országok felé. Megfontolandó volna továbbá olyan nemzetközi műszaki információs csereközpont felállítása, amelyik a fejlődő országokat a számukra lényeges kutatási eredményekről tájékoztatja. A Közgyűlés 30. ülészakája ezért vizsgálja meg az ENSZ keretében teendő szervezeti intézkedéseket.”

2. Ezeknek a javaslatoknak a nyomán a Közgyűlés 30. ülészakán határozatot fogadtak el 3507 (XXX) szám alatt a technológiák átadása vonatkozásában hozandó szervezeti intézkedésekről. E jelentés szempontjából különösen fontosak az UNIDO ügyvezető igazgatójához, az UNCTAD főtitkárához és az ENSZ főtitkárához címzett utasítások.

3. A határozat 2. pontja felszólítja az UNIDO-t, hogy „folytassa – az ENSZ illetékes szervezeteivel konzultálva – tevékenységét egy ipari technológiai információs adatbank felállítására, amely alkotóeleme lenne egy világot átfogó műszaki információs hálózatnak, és tegyen erről jelentést a Közgyűlés 31. ülészakájának a Gazdasági és Szociális Tanács útján.”

4. A határozat 5. pontja felkéri az UNCTAD-ot és az UNIDO-t, hogy

„az ENSZ Regionális Bizottságaival és más illetékes szervezetekkel konzultálva folytassák saját területükön erőfeszítéseiket a technológiáknak nemzeti, szubregionális és regionális szinten történő átadására és fejlesztésére szolgáló központok

^{1/} Az ENSZ Főtitkárának 1976. június 14-én kelt E/5839 számú jelentése az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának 61. ülészakára (14. napirendi pont). A jelentést Szervezetközi Munkacsoport készítette a Közgyűlés 3507 (XXX) számú határozatának 6. paragrafusa nyomán és a Főtitkár terjeszti a Közgyűlés elé a Koordinációs Adminisztrációs Bizottság nevében, a Gazdasági és Szociális Tanács útján.

^{2/} A jelentést teljes terjedelmében közöljük, mert mind témájánál és célkitűzésénél fogva, mind az ENSZ-nek az egész világot felölelő nemzetközi információs rendszereinek és szolgáltatásainak további fejlesztése szempontjából, rendkívüli jelentőségű. (Szerk. megjegyzése)

létesítésére a fejlődő országokban, ezen országok kölcsönösen összefüggő igényei kielégítésének megkönnyítése céljából.”

5. A határozat 6. pontja felkéri az ENSZ főtitkárát, hogy: „létesítsen – együttműködésben az UNCTAD-dal és az UNIDO-val – Szervezetközi Munkacsoportot, amelynek feladata, hogy – a legjobb információs és technológiai szakértők és tapasztalatok felhasználásával és a Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság (Committee on Science and Technology for Development) véleményének figyelembevételével – átfogó elemzést készítsen egy műszaki információs hálózat létesítésére szolgáló terv kidolgozásáról, és terjesszen előzetes javaslatokat is tartalmazó jelentést a Gazdasági és Szociális Tanács útján a Közgyűlés 31. ülészsaka elé.”

6. A Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság 3. ülészsaka 1976 februárban megtárgyalta a főtitkár jelentését a Gazdasági és Szociális Tanács 1902 (LVII) sz. határozatára, amelynek tárgya: „egy nemzetközi műszaki információs rendszer szerepe a fejlődő országokban a technológiák átadásában és értékelésében, valamint a megfelelő technológiák hazai fejlesztésében.” A Bizottság felismerte a szoros tartalmi és – bizonyos esetekben szövegezési – kapcsolatot a Közgyűlés 3507 (XXX) sz. határozata és a Gazdasági és Szociális Tanács 1902 (LVII) sz. határozata között. Ezt a szoros kapcsolatot hangsúlyozza a Bizottság A (III) jelű egyhangú határozata.

7. Ez utóbbi határozatában a Bizottság nyomatékosan rámutatott az ENSZ szervezetek információs tevékenysége jobb összehangolásának fontosságára a párhuzamos erőfeszítések elkerülése érdekében. Ezért úgy határozott a Bizottság, hogy a Szervezetközi Munkacsoport rendelkezésére bocsátja a főtitkár jelentését, amelyet az E/C.8/32 dokumentum tartalmaz. A Bizottság ezenkívül felkéri a Szervezetközi Munkacsoportot, hogy vegye tekintetbe munkája során az információ és az információs rendszerek terén nemzetközi és nemzeti szinten az UNESCO által végzett tevékenységet, elsősorban az UNISIST elnevezésű kormányközi programot a nemzetközi tudományos és műszaki információs együttműködés területén.

8. A Közgyűlés felkérésére a főtitkár létrehozta a Szervezetközi Munkacsoportot. A Munkacsoport első ülését New Yorkban tartotta 1976 február 23-tól 26-ig, közvetlenül a Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság 3. ülészsakát követően, a másodikat Genfben, 1976. május 10-től 13-ig.

9. Feladatának végrehajtásához hozzáfogva a Munkacsoport felismerte, hogy a Közgyűlés néhány korábbi határozatát is figyelembe kell vennie, így az 1970. október 24-i 2626 (XXV) számú határozatot az ENSZ Második Fejlesztési Évtizedének Nemzetközi Fejlesztési Stratégiájáról, amely előírja a technológiák átadását a fejlődő országok számára lehetővé tevő program kidolgozását és végrehajtását; az 1971. december 16-i 2823 (XXVI) számú határozatot, amely az UNCTAD, az UNIDO és az UNDP akcióprogramjaihoz nyújt javaslatokat az iparfejlesztésben való együttműködés vonatkozásában; az 1974. május 1-i 3202 (S-VI) számú határozatot, amely az Új Nemzetközi Gazdasági Rend létrehozásával kapcsolatos Deklarációt és Akcióprogramot tartalmazza; az 1974. december 14-i határozatot a Nemzetek Gazdasági Jogainak és Kötelezettségeinek Szabályairól, végül pedig az 1975. szeptember 16-i 3362 (S-VII) számú, a fentiekben már említett határozatot. A Munkacsoport ezenkívül tekintetbe vett egyéb legfrissebb kezdeményezéseket, így az UNIDONAK a második Közgyűlésen hozott határozatait, köztük a Limai Deklarációt; az ESCAP 164 (XXXII) számú határozatát egy regionális technológiáátadási központ létrehozásáról Indiában; a Manilai Deklarációban előírt újabb intézkedéseket, amelyekről az UNCTAD negyedik ülészsaka fog határozni; végül az ILO Foglalkoztatási Világkonferenciája elé terjesztett javaslatokat.

10. A Munkacsoport tudatában volt megbízásának elvállalásakor annak, hogy milyen hatalmas feladatot kell elvégeznie, és éppen ezért a hangsúlyt az előzetes javaslatok kidolgozására helyezte, amelyeket a Gazdasági és Szociális Tanács útján a Közgyűlés 31. ülészsaka elé kell terjesztenie.

11. A Közgyűlés határozatának megfelelően a Munkacsoport igyekezett az információcsere és a technológiák átadása területén a legszélesebb körű tapasztalattal rendelkező szakértőket bevonni munkájába. Ennek érdekében a főtitkár az UNIDO székházában nemzetközi szakértői értekezletet^{3/} hívott össze, amelytől a Munkacsoport az alábbiakra vonatkozóan kapott tanácsokat:

- a) a műszaki információs hálózat koncepciója, szerkezete és létrehozásának módjai;
- b) az e tárgyban a főtitkár által elkészítendő jelentés tartalma és szerkezete;
- c) a főtitkár jelentésében előterjesztendő előzetes javaslatok jellege.

12. A Munkacsoport véleményt kért továbbá az UNISIST nemzeti központjaitól, továbbá mintegy 40 nemzeti ipari információs központtól; emellett javaslatokat kapott nemzetközi értekezleteken létrehozott két munkabizottságtól is. Az egyik értekezlet Herceg-Noviban, Jugoszláviában ülésezett 1976. április 20–23. között, ahol a tudományos és műszaki tájékoztatás országos feladatainak szakértői találkoztak, míg a második Tuniszban ült össze 1976. április 26–30. között, a Mérnökszervezetek Világszövetsége Mérnöki Információs Bizottságának ülésén alkalmából.

13. E jelentés tárgya a műszaki információ, amely másféle információkkal együtt a technológiák átadásával kapcsolatos tevékenységek és döntések előkészítésére, alátámasztására és erősítésére használható a fejlődő országokban. A jelentés előzetes javaslatokat tartalmaz, amelyek elsősorban a műszaki információs hálózat létrehozásához szükséges elemzés és tervezés folytatását célozzák, továbbá előzetes következtetéseket rögzítenek le a hálózat alapelveit illetően, ezek – a Gazdasági és Szociális Tanács és a Közgyűlés jóváhagyása esetén – a további tervezés alapjává válhatnak.

^{3/} Az 1976. április 12–16-án Bécsben tartott értekezleten a következő szakértők vettek részt:

Dr. LÁZÁR Péter, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatója, az értekezlet elnöke; KIROUAC, G., a Canada Institute for Scientific and Technical Information helyettes igazgatója, rapportőr, Ottawa; BURCHINAL, L. G., a National Science Foundation információs osztályának igazgatója, Washington; CHISUPA, R., bánya- és iparügyi miniszter, Lusaka; DAVID, A. asszony, az Institut Français des Combustibles et de l'Energie dokumentációs központjának vezetője, Párizs; GIETZ, R. A., a Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas tudományos dokumentációs központjának vezetője, Buenos Aires; KLINTØE, K., a Danish Technical Information Service igazgatója, Koppenhága; LARTEY, E., az Industrial Research Institute igazgatója, Accra; LITOUKHIN, J. I. az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság osztályvezetője, Moszkva; NEELAMEGHAN, A., a Documentation Research and Training Centre igazgatója, Bangalore; SARINO, C., az Economic Development Foundation ügyvezető alelnöke, Manila. Az ENSZ Titkárságának Tudományos és Műszaki Osztályát KENNERLEY, J. A. képviselte, aki a főtitkári jelentés kidolgozásában a titkári teendőket kezdettől fogva ellátta.

I. A műszaki tájékoztatás szerepe a technológiák átadásában és átvitelében a fejlődő országok felhasználói szükségleteinek figyelembevételével

14. A technológiák átadásának és átvitelének folyamata műszaki, gazdasági, vezetési, kulturális és politikai tényezők kombinációjából tevődik össze. Jelen összefüggésben az átadáson, illetve átvitelén a technológia áramlását értjük annak keletkezésétől fogva a kiválasztásán, megszerzésén és megfelelő adaptálásán keresztül a meghatározott politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti feltételek melletti hasznosításáig. Az átadás és átvitel értelmezhető egyrészt vertikális irányban (tehát az alapkutatástól az alkalmazott kutatásig és fejlesztésig), másrészt horizontális irányban (tehát egyik társadalmi-gazdasági szektorból, így pl. az iparból valamely másikba, pl. a közlekedésbe, egészségügybe vagy nevelésügybe), mindent pedig egy országon belül és/vagy több ország között.

15. A technológia eredményes átvitele egy adott országba nagymértékben függ a hazai technológiai kapacitás rendelkezésre állásától. A technológia importja tehát kiegészíti a hazai kutatást és fejlesztést és a hazai technológiai kapacitás kiépítését. A technológia-átviteli és -fejlesztési folyamat egymáshoz szorosan kapcsolódó tevékenységek sorozatából áll, nevezetesen: a technológiai szükségletek meghatározása a fejlesztési célok tükrében; információk beszerzése a technológiai változatokról, beleértve a helyileg rendelkezésre álló technológiákat is; a legalkalmasabb technológia megállapítása és kiválasztása; az összetett technológiai eljárások részekre bontása az alkotóelemek megfelelő voltának, költségeinek és műszaki-gazdasági feltételeinek megítélése céljából; a legkedvezőbb feltételek és határidők kikötése; az importált technológia adaptációja és elsajátítása, a hazai technológiai fejlesztés ösztönzése; végül pedig az újonnan rendelkezésre álló technológia elterjesztése potenciális felhasználók körében.

16. A 3507 (XXX) számú közgyűlési határozat fő célja a műszaki információáramlás fejlesztése és előmozdítása oly módon, hogy a fejlesztést közvetlenül érintő műszaki információk eljussanak – mégpedig gyorsan, teljességgel és hasznosítható formában – azokhoz, akik közvetlenül felelősek a fejlődő országokban a technológiák bevezetéséért és alkalmazásáért. A fejlesztésre irányuló műszaki információs rendszer eredményességének kritériuma az a gyorsaság, teljesség és alkalmazhatóság, amellyel információt szolgáltat a felhasználóknak.

17. A technológiák eredményes értékeléséhez, kiválasztásához, fejlesztéséhez, adaptálásához és alkalmazásához hazai kutatási és fejlesztési kapacitásra, továbbá megfelelő országos tudományos és műszaki politika kialakítására van szükség. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell a tudományos tájékoztatás önálló jelentőségét és fontosságát, mivel ez hosszú távon befolyásolja az átfogó, általános nemzeti fejlesztést.

18. A műszaki információk cseréje lényeges az országok közötti és országon belüli technológiai szakadék áthidalásához és a fejlődő országok technológiai felkészültségének fokozásához; a technológiai felkészültség pedig előfeltétele mind a külföldi technológia eredményes hazai alkalmazásának, mind pedig az új hazai technológia fejlesztésének.

19. A műszaki információk átadása önmagában – akármennyire hatékony és szelektív módon is történjék – csak egyetlenegy fontos láncszem a technológiák átadásának és átvitelének láncolatában. A jól kiválasztott műszaki információknak átvitele a fejlődő országokbeli felhasználók által, csupán az első lépés az információk hasznosítására; az információk előkészítik és elősegítik jól megalapozott döntések meghozatalát.

20. A technológiai változatokról és beszerzési forrásaikról szóló információk – beleértve a minimális költségekre, a szállítási feltételekre, a műszaki specifikációkra, a szavatosságra, a szállítási és kivitelezési határidőkre, az anyagi szükségletekre, a munkaerőszükségletre stb. vonatkozó információkat – szükségesegek a vállalati szintű fejlesztési tervek kiértékeléséhez és kiválasztásához.

21. A legújabb hazai és külföldi technológiai tapasztalatokról szóló információk szükségesegek a külföldi tőke hazai beruházásaival kapcsolatos nemzeti politika kialakításához, a technológiaátviteli szerződések kidolgozásához, a hazai kutatáshoz és fejlesztéshez, az állami szektor beszerzéseikhez, nagyszabású közmunkák előkészítéséhez stb.

22. Műszaki információ nemcsak nyomtatásban – könyvek, folyóiratcikkek, jelentések, név- és címtárak, szabadalmi leírások, szabványok, specifikációk, ipari katalógusok és más dokumentumok formájában – létezik, hanem más formában is, mint pl. az audio-vizuális vagy a számítógéppel olvasható információhordozók, továbbá intézményi és egyéni szaktudás, amelynek átadására a személyes érintkezés szolgál értekezleteken, szemináriumokon és tanfolyamokon. Információ megtehető továbbá gyártmányokban és szolgáltatásokban is. Potenciálisan felhasználható műszaki információ tulajdonképpen minden országban létezik, függetlenül annak műszaki színvonalától.

23. A szakirodalomban ismertett sok technológiáról szóló információ fejlődő országokbeli kihasználatlansága egyik fontos okának az alkalmas hazai infrastruktúra hiánya tűnik. Másrészt éppen az infrastruktúra, különösen pedig a megfelelően képzett szakemberek hiánya gátolja mindenekelőtt a fejlődő országok kis- és középzemeiben kifejlesztett és adaptált technológiák elterjesztését, ezeket ugyanis nem értékelik ki kellőképpen, nem ismertetik és terjesztik helyileg és országosan, még kevésbé hívják fel ezekre más fejlődő országok figyelmét.

24. A műszaki információátadás hatékonyságát és eredményességét fokozni lehet hazai információs szolgálatok bevezetésével, amelyek célravezető kapcsolatot teremtenek az információfelhasználók és az információforrások között, és ilyenformán:

- a) ösztönzik a felhasználókat és a potenciális felhasználókat az információs szolgáltatások igénybevételére;
- b) elősegítik az információs szükségletek és lehetőségek felismerését;
- c) segítenek az információs igények, a konkrét kérdések megfogalmazásában;
- d) elősegítik a megfelelő információforrások megállapítását és kiválasztását;
- e) a szükségletekhez igazodva és a felhasználó által könnyen érthető és közvetlenül felhasználható formában keresnek ki, elemeznek és szolgáltatnak információkat;
- f) tanácsot adnak megkeresésre az információk hasznosításához;
- g) az információk hasznosításának nyomon követésével és a felhasználók véleményének folyamatos kivitelezésével biztosítják az információs szolgáltatások fejlesztését minden szinten.

25. Alapvető jelentőségű, hogy szakképzett munkakerők végezzék ezt a fontos kapcsolatteremtő tevékenységet, amelynek során a lehető legszorosabb kapcsolatot kell kiépíteni a felhasználókkal mind földrajzi, mind szellemi vonatkozásban, és meg kell szervezni a felhasználók bizalmát.

26. A felhasználó részére szükséges információk a helyi körülményektől, a felhasználótól és az információrendeltetésétől függenek.

27. A helyi körülményeket és a hazai fejlettség fokát figyelembe kell venni ahhoz, hogy az információk a szükségleteknek valóban megfeleljenek. Tekintetbe kell venni más tényezőket is, mint pl. az iparosítás foka, a munkaerőforrások, az információs infrastruktúra jellege, a tervezési mechanizmus és a tervezési módszerek, továbbá a technológia hatása a környezetre.

28. Műszaki információkra a legváltozatosabb műszaki és kulturális háttérrel rendelkező felhasználóknak van szükségük. A műszaki információátvitelre szolgáló mechanizmusnak ezért kellő belső rugalmassággal kell rendelkeznie ahhoz, hogy a felhasználók széles körét kiszolgálhassa, legyenek a felhasználók akár kisebb-nagyobb állami vagy nem-állami hatóságok vagy hivatalok, kutatási és fejlesztési intézetek, termelő és szolgáltató vállalatok.

29. A felhasználók szükségletei – amelyek kiszolgálása minden információs szolgáltatás rendeltetése – aszerint változnak és fejlődnek, ahogy kielégítésük lehetőségei növekednek. Ez a körülmény még inkább kiemeli a rugalmasság fontosságát a szolgáltatások kialakításában és a felhasználói vélemények visszacsatolásának szükségességét. A rugalmasság azért is nélkülözhetetlen, hogy a

tájékoztatási szolgáltatások követhessék a technológiai fejlesztést célzó új szervezeti intézkedéseket. Új szervezeti intézkedések éppen e jelentés készítésének időpontjában élénk viták tárgyát alkotják, mégpedig a technológiák átadásával kapcsolatban az UNCTAD negyedik ülészakán, a technológiai fejlesztés és az információs szolgáltatások vonatkozásában pedig az ILO Foglalkoztatási Világkonferenciáján.

30. A felhasználók szükségleteinek változásával nemcsak a keresett technológiák típusai változnak, hanem az információforrások is. Ezért meg kell különböztetni a rendelkezésre álló forrásokat céljuk, tartalmuk és szolgáltatásuk jellege szerint, hogy a legmegfelelőbbeket lehessen kiválasztani és felhasználni. Az is nyilvánvaló, hogy bizonyos szükségleteket nem lehet hatásosan kielégíteni az információellátás nagyfokú szelektivitása nélkül. Az információs forrásokról útmutatókat és címjegyzékeket kell készíteni és naprakészen tartani.

II. Az ENSZ szervezetek információs tevékenységének áttekintése

31. Ennek az összefoglalásnak a célja, hogy röviden vázolja az ENSZ szervezetek jelenlegi és tervezett információs tevékenységét.

32. Az ENSZ szervezetek kezdeményezései igen sokrétű tevékenységet fognak át, amelyek egyrészt információs programokra, másrészt információs rendszerekre és szolgáltatásokra bonthatók.

Információs programok

33. Az információs programokat tovább kell csoportosítani. Az ENSZ rendszerében létezik egy átfogó jellegű információs program, amely koncepciót nyújt nemzeti és nemzetközi tudományos és műszaki információs rendszerek és szolgáltatások létrehozására a világ tájékoztatási forrásaihoz való hozzáférés lehetővé tétele és az információs rendszerek összekapcsolásához és kompatibilitásához szükséges feltételek megteremtése céljából. Ez az UNESCO UNISIST programja.

34. A többi létező vagy tervezett információs program valamely tudományágra, feladatra vagy információs forrástípusra orientált program. Céljuk főként információs szolgáltatások kiépítése valamely területen (pl. mezőgazdaság, egészségügy, munkaügy, atomenergia, szabadalmak stb.), szakemberek és felhasználók oktatása, továbbá az információs rendszerek fejlesztéséhez szükséges nemzeti, regionális és nemzetközi infrastruktúrák létesítése. Ide tartoznak pl. az UNIDO, az ILO, a FAO, a WHO, a WIPO és az IAEA információs programjai.

35. Az információs programoknak négy főbb célkitűzését külön ki kell emelni:

a) Információs rendszerek és szolgáltatások módszereinek és eszközeinek fejlesztése

Információs források nyilvántartása (pl. az UNESCO/UNISIST nyilvántartása a világ referáló és indexelő szolgáltatásairól World Inventory of Abstracting and Indexing Services and Systems címmel, vagy az UNEP/IRS forrásnyilvántartása International Directory of Sources címmel), információs módszereket, eljárásokat és software-t tartalmazó irányelvek és kézikönyvek szerkesztése és kiadása (UNEP, UNIDO, ILO, FAO, UNESCO, WMO, WIPO, IAEA), osztályozási rendszerek és tezauszok kidolgozása (UNIDO, ILO, FAO, UNESCO/UNISIST/SPINES, WHO, WIPO, IAEA).

b) Információs szakemberek képzése

Ez az ENSZ szervezetek egyik kiemelkedő tevékenységi területe, amelyen a legtöbb szervezet igen aktív. Ide tartozik az oktatás és képzés megszervezése és értékelésére szolgáló kézikönyvek, tantervek, tankönyvek kiadása (UNEP, UNIDO, FAO, UNESCO/UNISIST, WHO, IAEA), továbbá a következő tevékenység:

(i) továbbképző tanfolyamok szervezése információs szakemberek, vezetők, állami tisztviselők és felhasználók számára képezi az ESCAP, az UNCTAD, az UNEP, az UNIDO, az ILO, az UNESCO, a WHO, a WIPO és az IAEA oktatási munkájának nagyobb részét;

(ii) ezt kiegészíti szemináriumok és hasonló értekezletek szervezése (ESCAP, UNCTAD, UNEP, UNIDO, ILO, UNESCO, WMO és WIPO);

(iii) ösztöndíjakat juttat az UNIDO, a FAO, az UNESCO, a WHO és a WIPO.

c) Nemzeti és nemzetközi információs politika kialakítása

Ezen a téren az ENSZ kezdeményezései a következők:

(i) irányelvek kidolgozása információpolitikai célkitűzések megállapítására, nemzeti információs hatóságok (UNESCO/UNISIST) vagy nemzeti forrástájékoztató központok (UNEP/IRS) létrehozására;

(ii) tanulmányok készítése és kutatások végzése a nemzeti vagy regionális információs politika tárgykörében (ECWA, UNIDO, UNESCO, WHO);

(iii) regionális szemináriumok és értekezletek szervezése az információs politika összehangolására (ENSZ, Regionális Bizottságok, UNIDO, UNESCO, UNEP, WIPO);

(iv) tanácsadó szolgálat biztosítása a tagországok számára az információs politika kialakítására (UNCTAD, UNIDO, UNESCO, WHO);

(v) a nemzetközi együttműködés előmozdítása a tudományos és műszaki tájékoztatás területén (UNCTAD, UNIDO, FAO, UNESCO, WIPO).

d) A nemzeti, regionális és nemzetközi infrastruktúra fejlesztése

Az ENSZ szervezeteknek ez is egyik lényeges tevékenysége, s főleg a következőkre irányul:

(i) irányelvek kidolgozása nemzeti, regionális és nemzetközi információs rendszerek és szolgáltatások tervezésére és fejlesztésére (Regionális Bizottságok, UNIDO, UNEP, FAO, ILO, UNESCO);

(ii) tanácsadó szolgálat biztosítása a tagországok felkérésére (Regionális Bizottságok, UNCTAD, UNIDO, UNDP, UNESCO);

(iii) kísérleti létesítmények kiépítése a fejlődő országoknak a világ információs erőforrásaival való összekapcsolására (Regionális Bizottságok, UNIDO, UNEP, FAO, UNESCO, WIPO);

(iv) magánvállalatokkal közös kooperációs programok kidolgozása technológiák átadására (UNIDO);

(v) támogatás nyújtása a tagállamoknak nemzeti és regionális tudományos és műszaki információs kapacitásuk megteremtésére és fejlesztésére (ECWA, UNIDO, UNDP, FAO, UNESCO, WIPO).

Információs rendszerek és szolgáltatások

36. Az ENSZ szervezeteknek a tudományos és műszaki információátadás megkönnyítésére létesített vagy tervezett információs rendszerei és szolgáltatásai vagy az érintett szervezetek belső irányítására szolgáló vezetési információs rendszerek, vagy pedig a tagállamok igényeinek kielégítésére szolgáló nemzetközi és regionális információs rendszerek és szolgáltatások.

37. Az ENSZ és számos szervezete már létrehozta vagy most fejleszti ki saját belső számítógépes információs rendszerét, mégpedig jórészt kompatibilis software felhasználásával (ILO, FAO, UNESCO, WHO).

38. Az ENSZ szervezetek által létrehozott vagy tervezett nemzetközi és regionális információs rendszerek és szolgáltatások a következőképpen csoportosíthatók;

a) forrástájékoztató rendszerek és szolgáltatások: Nemzetközi Környezetügyi Forrástájékoztató Rendszer (UNEP/IRS), az Adathivatkozási Világrendszer (World Data Referral System, UNESCO), Ipari Berendezések Forrástájékoztató Rendszere (Referral Service on Industrial Equipments, UNIDO) és a WHO forrástájékoztató rendszere a főbb egészségügyi programokról;

b) információs adatbankok és kérdés-felelet szolgálatok, amelyeket főképpen az UNIDO épített ki ipari technológiai kérdések megválaszolására és technológiai berendezések kiválasztására (Industrial Inquiry Service, Appropriate Choice of Equipment Service);

c) bibliográfiai információs rendszerek, amelyek az ENSZ információs rendszereinek és szolgáltatásainak zömét alkotják. A meglévő rendszerek közül a következők

zöket kell megemlíteni: INIS (IAEA), AGRIS (FAO), ISIS és CIS (ILO), az UNIDO iparfejlesztési referálólapja. A tervezett és a létesítés alatt állók közé tartoznak: SPINES (UNESCO), ASFIS (FAO), MEDI (UNESCO/UNEP), a POPINS és az ENSZ Titkársága Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztályának egy további információs szolgálata, CLADES (ECLA), INPADOC (WIPO);

d) adatszolgáltató rendszerek és adatbankok: WWW (WMO), GEMS (UNEP), ISDS (UNESCO), a WHO világstatisztikai adatai. A tervezett és előkészületben lévők közé kell sorolni az UNIDO Ipari és Technológiai Információs Adatbankját (Industrial and Technological Information Bank);

e) információelemző szolgáltatások, mint a WMO mûszaki jegyzetei, amelyeket folyamatosan publikál a meteorológia, a hidrológia területén és a rokon alkalmazási területeken. A tervezett tevékenységek közül említésre méltó az AGRIS (FAO) második lépcsője;

f) nemzetközi nyilvántartások: CORE (IOB), CARIS (FAO), IRPTC (UNEP), valamint az UNDP nyilvántartása oktatási, kutatási és tanácsadói szolgálatokról.

39. Számos ENSZ szervezet tervezi nemzeti, regionális és nemzetközi információs infrastruktúra megeremtését, illetve megerősítését. A tervezetek közül megemlítenők: az ENSZ Titkársága Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztályának tájékoztatási szolgálata; a technológia-átadás regionális központja (ESCAP); a DEVSIS (Development Science Information System) elnevezésű Fejlesztési Információs Rendszer (az ENSZ Titkársága Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya, UNDP, ILO, UNESCO, OECD, IDRC); tudományos és mûszaki múzeumok (ECA); technológia-átadási és fejlesztési központok (UNCTAD); nemzetközi technológiai adatbank (UNIDO); nemzeti ipari hálózatok (UNIDO); ipari tanácsadó szolgálatok (UNIDO); technológia tanácsadó csoport (ILO); nemzetközi technológiai osztály (ILO); interregionális információs rendszer (WHO); szabadalmi dokumentációs és információs szolgálatok (WIPO); környezetügyi adatfeldolgozás (UNEP).

III. A mûszaki információs hálózat lérehozásához figyelembe veendő elvi szempontok

40. A Munkacsoport nézete szerint a 3507 (XXX) számú közgyûlési határozatban említett mûszaki információs hálózatnak az a rendeltetése, hogy a felhasználók hozzájussanak valamely meghatározott célra szükséges érdemleges mûszaki információkhoz, tekintet nélkül az információk lelőhelyére és országhatárookra.

41. A mûszaki információs hálózatot úgy kell elképzelni, hogy az nagyszámú egyedi csomópontból és összekötő láncszemből áll. A csomópontok egyaránt lehetnek a mûszaki információ forrásai és felhasználói

nemzeti, regionális és nemzetközi szinten, akár a magán-szektorban, akár az állami szektorban. Az összekötő láncszemek az összes résztvevők tevékenységének és tudásának megosztásából, e tevékenységek kompatibilitásából, gyakorlati munkakapcsolatokból és közös célokból tevődnek össze. Minden egyes csomópont a hálózat tevékeny elemének tekintendő, amelynek együtt kell működnie az összes többi csomóponttal az információ-áramlás meggyorsítása és kiszélesítése érdekében.

42. Minden egyes résztvevő – akciószabadságáról való lemondása nélkül – erősödik azáltal, hogy módjában van kapcsolatot létesíteni bármely más résztvevővel a hálózat összekötő láncszemei révén és ezáltal jelentősen fokozni a felhasználó információellátásának sebességét, minőségét és értékét. A hálózat működésének mozgóerejét a felhasználók szolgáltatnák, akik a hálózatnak velük közvetlenül kapcsolatban álló többi résztvevőjétől kapnának ösztönzést.

43. A hálózat csomópontjai (vagyis résztvevői) többféle módon osztályozhatók. Legegyszerűbb a csoportosításuk nemzeti, regionális és nemzetközi szintekre.

44. Nemzeti szinten szervezetek és intézmények széles köre kapcsolódhat be a hálózatba, az adott ország méreteitől, valamint társadalmi és gazdasági fejlettségétől függően. Ezek az intézmények lehetnek pl. technológia-átadásra szolgáló országos vagy helyi mûszaki információs központok, szakosított központok, információelemző központok, mûszaki kutatóintézetek, egyetemek stb. Lehetnek azonban nem intézmény jellegű résztvevők is, így pl. tanácsadó mérnökök.

45. Regionális szinten a résztvevők lehetnek – ugyancsak a régió jellegétől függően – regionális technológia-átadási központok, regionális mûszaki vagy ipari fejlesztési központok és/vagy valamely mûszaki tájékoztatást és tanácsadást nyújtó program regionális irodája. Lehetnek továbbá valamely Regionális Gazdasági Bizottság irodái is.

46. Nemzetközi szinten a mûszaki tájékoztatás és a technológia-átadás területén kiemelkedő felelősséget viselő ENSZ szervezeteknek és egyéb szervezeteknek kötelessége információs tevékenységüket az átfogó hálózat alkotórészeiként fejleszteni és egymás számára saját információs bázisaikat és információkezelő kapacitásaikat megfelelő módon hozzáférhetővé tenni. Ez vonatkozik az ENSZ szervezetek által irányított vagy támogatott információs rendszerekre és szolgáltatásokra, mint az ipari információs központ (UNIDO), az INIS (IAEA), az AGRIS (FAO), az IRS (UNEP) és az INPADOC (WIPO). Az említett ENSZ szervezetek a szóban forgó információs hálózathoz szakosított információs központjaik bekapcsolódásával járulhatnak hozzá, amelyek valamely szakterületen a megfelelő információforrásokat és szolgáltatásokat rendelkezésre bocsátják a nemzetközi technológia-átadás támogatására. További példája lehet az

említett szakosított központoknak az ipari technológiai információs adatbank, amelyre a Közgyűlés 3507 (XXX) számú határozata utal.

47. Kívánatos, hogy nemzetközi hálózat alkotó részévé váljanak egyéb információs rendszerek és szolgáltatások is. Ide tartoznak országos információs intézmények és szolgáltatások, valamint magánszervezetek által fenntartott szolgáltatások is, mint a Chemical Abstracts Services és az INSPEC. Az ENSZ keretében vagy más szervezetek által fejlesztés alatt álló és tervezett információs rendszerek és szolgáltatások ugyancsak segítséget adhatnak a hálózat kialakításához.

48. A műszaki információs hálózat létrehozása során gondot kell fordítani arra, hogy egyes felhasználói kategóriák ne kerüljenek hátrányos helyzetbe másokkal szemben. Ugyanis van olyan irányzat az információs szolgáltatások körében, hogy vagy kizárólag a tudományos és szakmai felhasználók felé forduljanak (ezt dokumentációs szemléletnek lehetne nevezni), vagy a legkorszerűbb, legfejlettebb technológiai irányzatokról, elsősorban a szabadalommal védett technológiákról nyújtsanak szolgáltatásokat, vagy pedig, korlátozott mértékben, a hagyományos gazdasági ágazatokban működő gazdag felhasználókat szolgálják ki.

49. A hagyományos gazdasági ágazatok, elsősorban a városi és falusi szegényebb rétegek információellátása nem megfelelő, elsősorban a hasznosítható információk terjesztésére szolgáló eredményes módszerek hiánya miatt. Nem is történtek erőfeszítések erre a célra felhasználható hazai technológiák kidolgozásának ösztönzésére. Az ennek a felhasználói rétegnek szükséges információ általában nem írott dokumentáció, tervrajz stb. formájában létezik, de még ha létezne is ilyen formában, igen nehéz a felderítése. Az ilyen típusú információ felkutatása és terjesztése éppen ezért különleges intézkedéseket kíván, ha a hálózati rendszerbe be akarnók vonni.

50. A szabadalommal védett technológiák esetében más probléma jelentkezik: bizonyos dokumentációk nem nyilvánosak. Ebben a vonatkozásban is különleges intézkedésekre lesz szükség, hogy a hálózatban az ilyen típusú dokumentáció létét megfelelő módon jelezni lehessen.

A HÁLÓZAT KIÉPÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES INFRASTRUKTÚRA

51. A tervezett információs hálózat hatékony működésének előfeltétele a megfelelő infrastruktúra kiépítése a technológia-átvitelre és fejlesztésre a fejlődő országokban. Számos fórumon jónéhány javaslatot vitatnak meg a fejlődő országok infrastruktúrájának általános kiépítése tárgyában; állandó és fokozott figyelmet kell fordítani az információkezelésre alkalmas infrastruktúrák kiépítésére.

A következőkben a jelentés sorra veszi a nemzeti, regionális és nemzetközi infrastruktúrákkal kapcsolatos tennivalókat.

Nemzeti szinten

52. Nemzeti szinten a leglényegesebb teendő az információkezelési és a technológia-átadási és fejlesztési kapacitás bővítése oly módon, hogy alkalmassá váljanak az ország társadalmi és gazdasági fejlesztésének közvetlen alátámasztására.

53. Ennek megkönnyítésére kívánatos, hogy minden ország tegyen intézkedéseket információs politikájának kialakítására, a műszaki információs központok irányítására és a nemzeti műszaki információs hálózat, mint a nemzetközi információs hálózat eleme létesítésének és működtetésének általános támogatására. E tekintetben igen hasznosak az UNISIST és más ENSZ szervezetek nemzeti központjai által gyűjtött tapasztalatok.

54. Egy további követelmény nemzeti szinten országos műszaki információs rendszerek és szolgáltatások létezése. Ezek a tervezett hálózat működési csomópontjai, illetve elemei, amelyek a felhasználókat közvetlenül kiszolgálják.

55. Nemzeti szinten az információk végső felhasználói igen heterogén összetételű réteget alkotnak, igen változatos célkitűzésekkel, információs igényekkel, információfelvevő és -elemzési képességgel. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti műszaki információs rendszereknek és szolgáltatásoknak ennek megfelelően igen változatos információközlési rendszerekkel és szolgáltatásokkal kell rendelkezniük, kezdve a szakosított dokumentációs és könyvtári szolgáltatásoktól egészen a tanácsadói és propaganda szolgáltatásokig, beleértve a bemutatókat, vásárokat, kiállításokat, értekezleteket, szemináriumokat stb., valamint az innovációt szolgáló egyéb kommunikációs lehetőségeket a helyi viszonyoknak megfelelően.

56. Ahol nemzeti szinten léteznek a technológiák, áruk, szolgáltatások és termékek importjának és exportjának ellenőrzésére szolgáló szervek, ezeket megfelelő módon össze lehet kapcsolni a nemzeti műszaki információs rendszerekkel és szolgáltatásokkal; ez hozzájárulna az ország technológiai szükségleteinek és így műszaki információs igényeinek alaposabb feltárásához és megismeréséhez.

57. Nemzeti szintű műszaki információs rendszereket és szolgáltatásokat – ahogy már említettük – úgy kell tervezni, hogy alátámasszák az ország társadalmi és gazdasági fejlesztési programjaival összefüggő technológia-átviteli tevékenységet. Ahhoz, hogy ezeket a szolgáltatásokat megfelelő minőségi szinten és a kívánt formában nyújtani lehessen, szükségessé válhat szakosított információs központok vagy információelemző központok létrehozása különböző iparágakban és/vagy technológiákra. Amennyiben már léteznek ilyen központok,

azoknak a nemzeti műszaki információs infrastruktúra részévé kell válniuk, ezen túlmenően pedig a nemzetközi hálózat elemeit is alkotják az ország információs politikájától függően.

58. Ahhoz, hogy hatékonyan működjenek, mind a nemzeti műszaki információs infrastruktúrának, mind az átfogó nemzetközi műszaki információs hálózatnak a végső felhasználók közvetlen igényeit kell kielégíteniük, és szolgáltatniuk kell a felhasználók technológia-átviteli tevékenységéhez az információs bázist. Ahhoz, hogy ezt megtehessek, a nemzeti információs rendszereknek és szolgáltatásoknak, továbbá a szakosított központoknak a szokványos információs szolgáltatásokon^{4/} túlmenően egyéb szolgáltatásokat is kell nyújtaniuk és tevékenységeket is kell folytatniuk. Ide tartozhat pl.:

a) tanfolyamok, szemináriumok, munkaértekezlet szervezése a potenciális felhasználóknak a rendelkezésre álló műszaki információs rendszerekkel és szolgáltatásokkal való jobb megismertetésére;

b) tanácsadói és propaganda szolgáltatások szervezése olyan felhasználók számára, akik a legkevésbé képesek megérteni és hasznosítani a műszaki információkat;

c) speciális módszerek kifejlesztése és alkalmazása a bármely szinten működő felhasználók, műszakiak, technikusok, szakmunkások és munkások érdekltségének fejlesztésére az információk hatékony felhasználása céljából;

d) az ipar előtt álló időszerű problémák feltárása szakértők rendszeres üzemlátogatásai révén; a szakértők helyszíni tanácsadást végeznek és információt szolgáltatnak. Hasonló célt szolgál értekezlet, vásárok, kiállítások stb. rendezése, ahol az iparban dolgozók találkozhatnak egymással és megbeszélhetik sajátos problémáikat a műszaki intézményekben, egyetemeken és kutatóintézetekben működő szakértőkkel. Így módon az iparban dolgozók megismerkedhetnek az országban és külföldön kifejlesztett új technológiai eljárásokkal is;

e) a műszaki információknak a végső felhasználó által könnyen érthető és hasznosítható formába való öntése, pl. ábrák, diagramok, audio-vizuális eszközök, a rádió és a televízió segítségével;

f) teljes részletességgel kidolgozott komplex információ szolgáltatása, amely egy problémának nemcsak műszaki vonatkozásait világítja meg, hanem technológiai és gazdasági megvalósíthatóságát, gazdaságosságát, az adott társadalmi-gazdasági környezetben való alkalmazhatóságát, az ország előtt álló legfontosabb feladatokat és a kiemelkedő programokat, a technológia alkalmazására rendelkezésre álló lehetőségeket is, továbbá információt nyújt a

piaci helyzetről, a műszaki irányzatokról, a jogi, hatósági, környezetügyi és egyéb szempontokról is.

Regionális szinten

59. A regionális műszaki információs infrastruktúra vonatkozásában a régiót úgy lehet definiálni, hogy közös szükségletekkel és/vagy problémákkal rendelkező országok csoportjáról van szó. A definíció szerint a regionális műszaki információs infrastruktúrának tükröznie kell a régió országainak tényleges szükségleteit. Regionális szinten tehát a fő figyelmet a régió minden országa számára értékes tevékenységre kell összpontosítani. Ide tartozhat:

a) tanfolyamok, szemináriumok stb. rendezése;

b) az átfogó nemzetközi hálózat létrehozásának ösztönzése és elősegítése, a nemzeti műszaki információs rendszerek és szolgáltatások összekapcsolása a hálózat más alkotórészeivel;

c) a régióba tartozó országok kétoldalú együttműködési programjainak támogatása;

d) az anyagi erőforrások és a tapasztalatok közös alapba való koncentrálásának ösztönzése;

e) dokumentumok elemzése, adaptációja és – szükség esetén – lefordítása;

f) a régió speciális igényeit kielégítő komplex információk kidolgozása;

g) az országhatárokon átnyúló információáramlást ösztönző kompatibilis nemzeti információs politika kialakításának előmozdítása;

h) regionális hálózatok létrehozásának ösztönzése és megfelelő információs eszközök kifejlesztésének támogatása, pl. címtárak szerkesztése vagy technikai megoldások, pl. távközlési kapcsolatok létesítése a rendelkezésre álló információs bázisok és szolgáltatások hatékonyabb kihasználása céljából.

Nemzetközi szinten

60. A tervezett hálózat fejlesztése folyamatos közös erőfeszítést igényel, ami részét kell, hogy alkossa az összes érintett ENSZ szervezet sokkal szélesebb körű erőfeszítéseinek, terveik és programjaik összehangolására, amelynek célja az ENSZ rendszerének egészét felölelő tudományos és műszaki politika kidolgozása.

61. A Gazdasági és Szociális Tanács 1974. augusztus 1-i száma 1902 (LVII) számú határozatának 1. bekezdése és a főtitkár jelentésében erre vonatkozó válasz (ld. az E/C. 8/32) dokumentum 63. § c) pont), továbbá a Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság határozata (ld. az E/C. 8/L. 64/Rev. 2. dokumentum 3. bevezető paragrafusa) egyaránt hangsúlyozta, hogy a koordinációra vonatkozó erőfeszítések kulcskérdése a kompatibilitás. Ez azt jelenti, hogy az ENSZ-szervezetek által tervezett, működtetett vagy támogatott programoknak, rendszereknek és szolgáltatásoknak állandóan és folyamatosan arra kell törekedniük, hogy

^{4/} Szokványos szolgáltatások pl. a kérdés-felelet szolgálat, a forrástájékoztató, dokumentációs és könyvtári szolgáltatások, a folyamatos tájékoztatás, a szelektív információterjesztés, a referáló szolgáltatások, az elemző és értékelő szemlék, a fejlesztési áttekintések stb.

a) kiegészítsék és erősítsék egymást a fejlesztésre releváns információk szolgáltatásában, és

b) összpontosítsák erőfeszítéseiket a felhasználók – elsősorban a fejlődő országokbeli felhasználók – érdekében az információk megfelelő tartalmára és gyakorlati hasznosíthatóságára.

62. A rendszerek és szolgáltatások kompatibilitása és a programok összehangolása az információcseré területén nemcsak a rendszerek kölcsönös összekapcsolhatósága szemszögéből lényeges, hanem közös fejlesztési elv elfogadását is jelenti, és így a Közgyűlés, a Gazdasági és Szociális Tanács és a Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság által kijelölt politika irányelveinek végrehajtása irányába mutat.

63. E jelentés elkészítése során már világosan kitűnt, hogy a nemzetközi hálózat létesítését célzó akcióprogram a következő főbb részekből áll:

a) javaslatok kidolgozása az ENSZ szervezetek információs politikájának meghatározására, továbbá az érintett szervezetek hatáskörének, valamint létező és tervezett információs programjaik, rendszereik és szolgáltatásaik illetékességi területének tisztázása, figyelembe véve mind az ENSZ-en belüli, mind az azon kívüli információs rendszerek és szolgáltatások jelentőségét és hatókörét;

b) kompatibilis szabványok és irányelvek fokozatos elfogadásának előmozdítása;

c) a létező információs bázisok és szolgáltatások által le nem fedett területek megállapítása és intézkedések támogatása e hiányosságok megszüntetésére;

d) az ENSZ szervezeteket felölelő és a műszaki információs programokat, rendszereket, szolgáltatásokat és szolgáltatókat ismertető részletes címtár (címtárak) szerkesztésének, kiadásának és megfelelő módon naprakész állapotban tartásának megszervezése. A címtárnak tartalmazni kellene még adatokat a következő tevékenységekről is: adatbankok, esetleg számítógépi programok, műszaki tanácsadó-szolgáltatók, műszaki tanácsadó szakemberek, propaganda szolgáltatásokban járatos szakemberek, műszaki és ipari adatfeldolgozáshoz felhasználható számítógépi programok stb. A tervezett kiadvány (kiadványok) megkönnyítené a forrástájékoztatót és az információkövetést és nyilvántartást szolgáltató meghatározott szakkérdésekben tanácsot adó szakértőkről;

e) rendszeres felhasználói konzultációk megszervezésének elősegítése.

64. A felsorolt tevékenységek megszervezése során súlyt kell helyezni azoknak a meglévő mechanizmusoknak a felhasználására, amelyek már bebizonyították hasznosságukat mind nemzeti, mind nemzetközi szinten.

65. Az információfeldolgozási és -követési kapacitást nemzeti és regionális szinten is fejleszteni kell. A nemzetközi erőfeszítések ebben a vonatkozásban a következőkre terjedhetnek ki:

a) technológia-átadási célú információs rendszerek tervezése, fejlesztése és működtetése; szakértői tanács-

adás információk elemzéséhez, értékeléséhez, szintéziséhez, komplex szolgáltatásához és terjesztéséhez egyfelől az iparban különféle szinteken dolgozók számára, másfelől a kormányzati szinten dolgozó tervezési szakemberek és vezetők számára;

b) tanácsadás és támogatás nyújtása tagországok műszaki információs rendszereinek tervezéséhez, fejlesztéséhez és működtetéséhez;

c) a felhasználói igények folyamatos kutatása és az ezen igények meghatározására szolgáló módszerek tökéletesítése;

d) technológia-átadásra szolgáló információs rendszerekre, módszerekre és eszközökre vonatkozó kutatási programok támogatása.

IV. Következtetések és javaslatok

66. A Szervezetközi Munkacsoport felmérése – mind az ENSZ-en belüli, mind az ENSZ-en kívüli helyzet vonatkozásában – arra a következtetésre készítet, hogy a technológia-átadást szolgáló műszaki információcserét megvalósító hálózat létesítése gyakorlatilag alkalmas eszköz az ENSZ szervezetek meglévő kapacitásának és célkitűzéseinek hasznosítására.

67. A Munkacsoport tevékenységének első szakasza rámutat arra, hogy a vázolt megoldástól többek között a következő előnyök várhatók:

a) a műszaki információt felhasználók részére tökéletesebb ismereteket nyújt a rendelkezésre álló releváns információk bővítésével, a létező tájékoztatói források széles spektrumának hozzáférhetővé tételével és az információs szükségletek kielégítésének biztosításával;

b) sokkal dinamikusabb koncepciót javasol az információs programok, rendszerek és szolgáltatások vonatkozásában, amelynek keretébe tartozik – szükség szerint – a személyes kapcsolatokra és felhasználói véleményekre alapozott tanácsadó szolgálat, továbbá az említett programok, rendszerek és szolgáltatások közötti kölcsönös kapcsolatok erősítése;

c) az ENSZ szervezetek rendszerének folyamatos erőfeszítéseinek fokozását irányozza elő a már létező információs rendszerek, szolgáltatások és erőforrások koordinálása, összehangolása, fokozatos tökéletesítése és integrálása érdekében a már megszerzett tapasztalatok maradéktalan hasznosításával, nem pedig új önálló rendszer vagy intézmény életrehívását. A cél annak megszerzése, hogy az összes kezdeményezések kiegészítsék és erősítsék egymást a tervezett hálózatban való összekapcsolódás útján.

68. A tervezett hálózat hatékony működése attól fog függni, hogy miként lehet a hálózatba bevonni a releváns információs források legszélesebb spektrumát, és – ami ennél is fontosabb – hogy hathatós intézkedéseket hozzanak a fejlődő országokban az átfogó nemzeti

célkitűzések keretében felmerülő helyi szükségleteknek megfelelő információk értékelésére, beszerzésére, időben való rendelkezésre bocsátására és kiaknázására.

69. A helyi (országos) szinten szükséges hathatós intézkedések fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ezért a fejlődő országok kormányainak kellő figyelmet kell szentelniük országos szinten koordinált információs kapacitások fejlesztéséről műszaki információk értékelése, beszerzése, szolgáltatása és alkalmazása érdekében. Az információs kapacitásoknak fel kell ölelniük mind a hazai eredetű forrásokból, mind pedig – a tervezett hálózat útján – külső forrásokból származó és a főbb nemzeti célkitűzések és a felhasználók szükségleteinek megfelelő információk kezelésére szolgáló szerveket. A felhasználókkal való személyes kapcsolatokra épülő műszaki tanácsadó szolgálatoknak támogatniuk kell az országos szintű információs és forrástájékoztató szolgáltatásokat egyrészt bizalmi légkör megteremtése, másrészt az információs igények pontosabb megfogalmazása és a felhasználói vélemények visszacsatolása révén. Országos vagy helyi szakmai információs központokat és szolgáltatásokat kell világosan meghatározott igényekhez igazodva a nemzeti infrastruktúra keretében kiépíteni. A helyi intézkedések és elgondolások valóra váltásának alapvető feltétele a képzett szakembergárda: ezért van szükség oktatási programokra. Ösztönözni kell a szakembercserét viszonyossági alapon a fejlett és fejlődő országok között, akárcsak az ismeretek és tapasztalatok cseréjét a különböző szolgáltatások között bilaterális, regionális és nemzetközi kapcsolatokban. Pártfogolni kell mindazokat a törekvéseket és intézkedéseket, amelyek előmozdítják a műszaki információáramlás és -átadás folyamatát egy-egy fejlett és fejlődő ország között, mind pedig a fejlődő országok között.

70. A műszaki tájékoztatás jelentőségének fokozott általános tudatosítása és ezáltal a potenciális felhasználók információs igényei mennyiségének növelése érdekében az országos hatóságoknak ösztönözniük kell a tömegkommunikációs eszközöket (sajtó, rádió, televízió), hogy több helyet és nagyobb teljességet biztosítsanak a műszaki fejlesztés hírei, a fejlesztési eredmények bemutatása számára, beleértve a fejlesztés társadalmi hatásának bemutatását is. Ilyen közérdekű kommunikációs akciók különösen a fejlődő országok falusi lakosságának körében játszhatnak fontos szerepet a meglévő technológiai eljárások tökéletesítése és új technológiák bevezetését célzó felhasználói igények gerjesztésében.

71. A tervezett nemzetközi műszaki információs hálózathoz országos szinten való koordinált csatlakozás biztosítása végett nyomatékosan ajánlani kell a kormányoknak, hogy egyrészt jelöljenek ki központi szervet a műszaki információs szervek információpolitikai irányítására, másrészt pedig ösztönözzék helyi információs szolgáltatások kiépítését, amelyek a nemzetközi hálózat alkotórészeivé válnak.

72. A regionális szintű erőfeszítéseket összpontosítani kell egyrészt az erőforrások közös kihasználását megoldó intézkedésekre (ilyenek pl. a szakemberképzés, információk alkalmassá tétele helyi szükségletek kielégítésére vagy más közös problémák megoldása), másrészt létező vagy tervezett országos vagy kormányközi programok támogatásához szükséges információs szolgáltatások kiépítésére. A regionális szervezetek feladata továbbá a régióban lévő információs szolgáltatások és erőforrások hatékonyabb hasznosítása megfelelő információs eszközök (pl. név- és címtárak) létrehozásának támogatásával és fejlesztésük összehangolásával, a régióba tartozó államok szükségletei szerint.

73. Szakemberképzési lehetőségek megteremtése kiemelkedő feladata az ENSZ Regionális Bizottságainak és más illetékes szerveinek a hálózati információáramlásért és a hálózat alkotórészeinek fejlesztéséért viselendő általános felelősségük keretében.

74. A Szervezetközi Munkacsoport azzal a szándékkal folytatja munkáját, hogy sürgősen elkészíti a Közgyűlés 3507 (XXX) számú határozatában előírt átfogó elemzését és a műszaki információs hálózat létesítésére vonatkozó tervet. A munka előrehaladásáról jelentést fog a Közgyűlés 32. – és szükség esetén a 33. – ülésszaka elé terjeszteni a Gazdasági és Szociális Tanács útján.

Javaslatok

75. A Szervezetközi Munkacsoport a következő javaslatokat terjeszti a Tanács és a Közgyűlés elé:

a) a hálózat alapelveit, ahogy ezeket elsősorban e jelentés III. szakasza körvonalazta, hagyják jóvá;

b) a kormányok fordítsanak figyelmet országos szintű intézkedésekre, amelyeket meg kell tenniük a technológia átvételéhez és fejlesztéséhez szükséges műszaki információk fogadására és felhasználására;

c) az ENSZ szervezetei és intézményei részesítsék előnyben a technológiák átadását és fejlesztését szolgáló információcserével kapcsolatos programok, szervezetek, rendszerek és szolgáltatások finanszírozását és végrehajtását, különösen pedig a vonatkozó nemzeti infrastruktúrák és oktatási lehetőségek fejlesztését;

d) az ENSZ Regionális Bizottságai és más illetékes szervei vizsgálják felül – az érintett országokkal szoros kapcsolatban – szerepüket a tervezett hálózatban és hozzájárulásukat a hálózat kiépítéséhez;

e) szervezzenek regionális értekezleteket a fejlődő országok információs szükségleteinek pontosabb meghatározására. Ezek az értekezletek szolgáljanak egyben a régió erőforrásainak számbavételére és értékelésére, különös tekintettel a különböző ágazatokban dolgozó felhasználók szükségleteinek kielégítése szempontjából;

f) kiváló szakértőkből álló küldöttségek vizsgálják meg fejlődő országokban a hálózat és a kormányzati politika lehetséges kapcsolatait;

g) a Közgyűlés 3507 (XXX) számú határozata értelmében a lehető legszélesebb szakértői gárdára kell támaszkodni a hálózat tervezésében, és ki kell kérni a Tudományos és Műszaki Fejlesztési Bizottság véleményét a soron következő 22. és esetleg 23. ülészaka alkalmából a tervezett hálózat létrehozásáról;

h) az ENSZ Sajtóirodájának (Office of Public Information) és Gazdasági és Szociális Információs Központjának (Centre for Economic and Social Information) gondoskodnia kell a lehető legszélesebb nyilvánosság biztosításáról, azon hírek számára, amelyek a világot átfogó műszaki információs hálózat szükségességét, valamint a hálózat mielőbbi megvalósításához hozzájáruló kezdeményezéseket mutatják be.

76. A Gazdasági és Szociális Tanács és a Közgyűlés hozzájárulásától függően, a világot átfogó hálózat létrehozásának előkészítési fázisaként a főtárgy javasolja a következő intézkedések végrehajtását, a Szervezetközi Munkacsoportra támaszkodva:

a) meg kell szervezni az információs szolgáltatások név- és címtárának összeállítását és kísérleti publikálását. A kiadvány módot nyújtana a felhasználóknak a szükségleteknek megfelelő szolgáltatások kiválasztására. A kísérleti publikáció az ENSZ szervezetek által fenntartott, támogatott vagy más módon hozzáférhetővé tett, már létező vagy rövid időn belül a felhasználók rendelkezésére álló szolgáltatások felsorolására szorítkoznék;

b) lépéseket kell tenni, hogy az ENSZ és minden illetékes szerve, a kormányok és minden olyan szervezet, legyen az akár nemzeti vagy nemzetközi, akár kormányközi vagy nem-kormányközi, amely hathatósan hozzájárulhat a hálózat kiépítéséhez, tevékeny részt vállaljon benne.

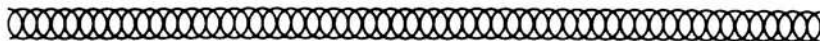
Rövidítések feloldása*

AGRIS	International Information System for Agricultural Sciences and Technology (FAO)	Nemzetközi Mezőgazdasági Tudományos és Műszaki Információs Rendszer
ASFIS	Aquatic Science and Fisheries Information System (FAO)	Vízügyi Tudományok és Halászati Információs Rendszer
CARIS	Current Agricultural Research Information System (FAO)	Folyamatos Mezőgazdasági Kutatási Információs Rendszer
CIS	International Occupational Safety and Health Information Center (ILO)	Nemzetközi Munkabiztonsági és Egészségügyi Információs Központ
CLADES	Latin American Center for Economic and Social Documentation (ECLA)	Latin-amerikai Gazdasági és Társadalmi Dokumentációs Központ
CORE	Common Register of Development Activities (IOB)	Fejlesztési Tevékenységek Központi Nyilvántartása
ECA	Economic Commission for Africa	Afrikai Gazdasági Bizottság
ECLA	Economic Commission for Latin America	Latin-amerikai Gazdasági Bizottság
ECWA	Economic Commission for Western Asia	Nyugat-ázsiai Gazdasági Bizottság
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific	Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Bizottság
FAO	Food and Agricultural Organization of the United Nations	Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete
GEMS	Global Environmental Monitoring System (UNEP)	Nemzetközi Környezeti Megfigyelői Rendszer
IAEA	International Atomic Energy Agency	Nemzetközi Atomenergia Ügynökség
IDRC	International Development Research Centre of Canada	Kanadai Nemzetközi Fejlesztési Kutatási Központ
ILO	International Labour Organization	Nemzetközi Munkügyi Szervezet

* Az angol nyelvű feloldás után zárójelbe helyezett rövidítések a megfelelő ENSZ szervezetet jelzik.

INIS	International Nuclear Information System (IAEA)	Nemzetközi Nukleáris Információs Rendszer
INPADOC	International Patent Documentation Centre (WIPO)	Nemzetközi Szabadalmi Dokumentációs Központ
INSPEC	Information Services for Physics, Electrical Engineering and Computers (Institute of Electrical Engineers, United Kingdom)	Fizikai, Elektrotechnikai és Számítástechnikai Információs Szolgálat
IOB	Inter-Organization Board for Information Systems and Related Activities	Információs Rendszerek és Rokon Tevékenységek Szervezetközi Igazgatótanácsa
IRPTC	International Register of Potentially Toxic Chemicals (UNEP)	Mérgező Vegyszerek Nemzetközi Nyilvántartása
IRS	International Referral Service (UNEP)	Nemzetközi Forrástájékoztató Szolgálat
ISDS	International Serials Data System (UNESCO)	Nemzetközi Folyóiratnyilvántartási Rendszer
ISIS	Integrated Scientific Information System (ILO)	Integrált Tudományos Információs Rendszer
MEDI	Marine Environmental Data and Information Referral System (UNESCO/UNEP)	Tengeri Környezeti Adatforrásokról és Információs Forrásokról Informáló Rendszer
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
POPINS	Population Information System (Population Division, United Nations Secretariat)	Népesedési Információs Rendszer
SPINES	Science and Technology Policies Information Exchange System (UNESCO)	Tudományos és Műszaki Politikai Információcsere Rendszer
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development	Egyesült Nemzetek Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája
UNDP	United Nations Development Programme	Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja
UNEP	United Nations Environment Programme	Egyesült Nemzetek Környezeti Programja
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization	Egyesült Nemzetek Iparfejlesztési Szervezete
UNISIST	World Information System for Science and Technology (UNESCO)	Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer
WHO	World Health Organization	Egészségügyi Világszervezet
WIPO	World Intellectual Property Organization	Szellemi Tulajdonjogi Világszervezet
WMO	World Meteorological Organization	Meteorológiai Világszervezet
WWW	World Weather Watch (WMO)	Időjárásmegfigyelő Világszolgálat

Ford.: Vince Pálné

Világméretű műszaki információs hálózat létesítése

Az ENSZ főtitkárának 1976. június 14-én kelt E/5839. sz. jelentése az ENSZ Közgyűlése számára egy nemzetközi műszaki információs hálózat létesítésének lehetőségéről és módozatairól.

* * *

The establishment of a world-wide network for the exchange of technological information

The report no. E/5839 of 14 June 1976 of the Secretary General of the United Nations submitted to the General Assembly of the UN, is dealing with the ways and means of the establishment of a network for the international exchange of technological information.

Создание мировой технической информационной сети

В докладе № E/5839 от 14-го июня 1976 г. Генерального секретаря ООН, подготовленном для Генеральной ассамблеи ООН, сообщается о возможности и методах создания международной технической информационной сети.

* * *

Aufbau eines internationalen technischen Informationsnetzes

Bericht Nr. E/5839 des Generalsekretärs der Vereinten Nationen vom 14. Juni 1976. an die UNO-Generalversammlung über die Möglichkeiten sowie Mittel und Wege des Aufbaus eines internationalen Netzes für technische Information.

NEMZETKÖZI SZERVEZETEK

A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (Fédération Internationale de Documentation- FID) 1976. szeptember 20 – október 1. között Mexikóban megtartott kongresszusán és közgyűlésén új vezetőséget választottak. Eszerint a vezetőség tagjai 1977. január 1-től:

Elnök

Prof. dr. H. ARNTZ, a Deutsches FID-Komitee elnöke (NSZK)

Alelnökök

Dr. LÁZÁR Péter, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ (OMKDK) főigazgatója

P. JUDGE, a Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization (CSIRO) igazgatója (Ausztrália)

A Tanács tagjai

V. AMMUNDSEN asszony, a Dansk Central for Dokumentation elnöke (Dánia)

M. BRANDRETH, az International Development Research Centre (IDRC) igazgatója (Kanada)

G. CARRION, a Consejo Nacional de Ciencia y Tecnologia osztályvezetője (Mexico)

A. GIETZ, a Centro de Documentación Científica, Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas igazgatója (Argentina)

C. KEREN, a National Center of Scientific and Technological Information igazgatója (Izrael)

A. I. MIHAJLOV, a VINITI igazgatója (Szovjetunió)

S. PARTHASARATHY, az Indian National Scientific Documentation Centre (INSDOC) tudományos munkatársa (India)

L. PEREZ TAPANEZ, a Direction de Información Científico-Técnica del Consejo Nacional de Ciencia y Técnica igazgatója (Kuba)

P. POINDRON, a Comité Français de la Documentation főtitkára (Franciaország)

A. SINAI, az Iranian Documentation Centre (IRANDOC) igazgatója (Irán)

V. STEFÁNIK, a Ministerstvo Vystavby a Techniky osztályvezetője (Csehszlovákia)

H. S. WHITE, a Research Center for Library and Information Science igazgatója, az Indiana University tanára, (USA)

